

Wstęp

Mózg człowieka najszybciej i najintensywniej rozwija się w dzieciństwie. Dzieci już od dnia narodzin uwielbiają się uczyć. Niestety, wraz z rozpoczęciem nauki szkolnej część z nich napotyka trudności, z którymi nie potrafi sobie poradzić. Pojawia się niechęć do nauki i szkoły. Dlaczego tak się dzieje?

Dlaczego dzieci, które są na co dzień żywiołowe, bystre i zdrowe, mają trudności z opanowaniem materiału przewidzianego w programie szkolnym, a zdobywanie satysfakcjonujących stopni jest dla nich zadaniem ponad siły? Kluczem do rozwiązania problemu niepowodzeń szkolnych dziecka jest znalezienie przyczyny złego funkcjonowania, a także zapobieganie takim kłopotom na przyszłość.

Trudności w nauce a niepowodzenia szkolne

Trudności w procesie uczenia się są **czymś naturalnym**. Nowe zagadnienie, temat, zadanie wymagają wysiłku, by je przyswoić lub rozwiązać. Nie bez powodu mówi się przecież o **zdobywaniu wiedzy** czy **wykształcenia**. Zawsze towarzyszy temu pewne napięcie – **stres mobilizujący do działania**.

Zazwyczaj trudności te dziecko pokonuje samodzielnie, wieńcząc swoją pracę sukcesem: dobrze wykonanym zadaniem, sprawdzianem na piątkę.

Niektóre dzieci jednak, z różnych przyczyn, nie potrafią sobie poradzić – trudności wydają się przerażać ich siły. Konieczna jest wtedy pomoc rodziców i nauczycieli. Jeśli jej zabraknie, początkowe trudności mogą doprowadzić do niepowodzeń szkolnych.

Niepowodzenia szkolne to sytuacja, w której dziecko-uczeń mimo możliwości nie opanowuje materiału, nie spełnia wymagań określonych programem nauczania w danej klasie (w klasach I-III) lub w zakresie przedmiotu (w klasach starszych).

Niepowodzenia szkolne mają miejsce, gdy:

1. Dziecko stara się przyswoić wiedzę i umiejętności, lecz jego wysiłki nie przynoszą oczekiwanych efektów – zaległości się pogłębiają, a oceny nie są zadowalające.
2. Widoczne są postępy w nauce i dobre oceny, lecz nauka dokonuje się poprzez zbyt duży wysiłek dziecka, niewspółmierny do poziomu stawianych wymagań, lub wyłącznie przy staraniach i wysiłku rodziców, korzystaniu z korepetycji i dodatkowej pomocy.

JAK POWSTAJĄ NIEPOWODZENIA SZKOLNE?

Dziecko ma częściowe i stosunkowo niewielkie braki w wiadomościach: szczególnie w zakresie matematyki i języka polskiego, często niezauważane przez nauczyciela.

Braki pogłębiają się do tego stopnia, że dziecko nie potrafi ich uzupełnić, odstaje od rówieśników, nie nadąża, próbuje radzić sobie za pomocą ściągania, spisywania prac domowych i podpowiedzi kolegów, wzrasta niechęć do nauki oraz instytucji szkolnej, pojawiają się lęki i fobie szkolne, rodzą się konflikty z rówieśnikami, zachowania niewłaściwe, agresywne.

Niepowodzenia ujawniają się w postaci negatywnych ocen, dziecko nie jest w stanie nadrobić zaległości, otrzymuje etykietkę ucznia słabego lub trudnego, unika sytuacji sprawdzających jego wiedzę i umiejętności (sprawdzianów, odpytywania), spóźnia się na lekcje, wagaruje, porzuca szkołę.

Zaległości prowadzą do powtarzania nauki w tej samej klasie.

Z udzieleniem pomocy dziecku nie można zwlekać do momentu, gdy jego oceny przestaną być pozytywne! Ponieważ to rodzice najlepiej znają swoje pociechy, muszą stale mieć na uwadze, w jakim stopniu przyswajają one wiedzę, i jak najszybciej dostrzec pojawiające się trudności. Wsparcie i pomoc rodziców są bardzo ważne i pozwalają uniknąć pojawienia się poważnych trudności szkolnych.

Brak sukcesów w nauce, złe stopnie i negatywne uwagi nauczycieli – to szczyt góry lodowej, pod którym kryją się ograniczenia, **deficyty** i inne trudności, których doświadcza dziecko w procesie uczenia się, np. **niska odporność na stres, słaba pamięć, wada wzroku, dysleksja rozwojowa.**

Trzeba jak najszybciej **rozpoznać przyczyny** niepowodzeń. Dzięki temu niepowodzenia szkolne można całkowicie zniwelować lub ograniczyć do minimum.

Co czuje dziecko, które doświadcza niepowodzeń w nauce?

- wstyd
- niską samoocenę
- niskie poczucie własnej wartości
- przekonanie o nieskuteczności swoich działań
- brak wiary we własne możliwości
- brak motywacji
- niechęć do przedmiotów szkolnych i nauki
- strach przed kolejnymi niepowodzeniami
- drażliwość, napięcie
- zmniejszoną odporność emocjonalną
- zahamowanie myślenia.

Potrzeby człowieka

Funkcjonowanie człowieka zależy od tego, czy jego potrzeby są zaspokajane. Jeżeli dziecko odczuwa brak w zakresie podstawowych potrzeb (jest chore lub pozbawione troskliwej opieki), nie można liczyć na to, że zostaną zaspokojone potrzeby wyższego rzędu, w tym potrzeba samorealizacji i sukcesu – również szkolnego!

Zarówno **niezaspokojone potrzeby**, jak i **nadmiar oddziaływań** na poszczególne sfery objawiają się podobnie – **pogorszeniem poziomu funkcjonowania dziecka**.

Na przykład problemy z **koncentracją** mogą pojawić się, gdy dziecko jest **głodne** lub **przekarmione** (wysoki poziom cukru powoduje senność), a niechęć do nauki może wynikać zarówno z braku zainteresowania ze strony rodziców, jak i nadmiernej opiekuńczości.

Największy wpływ na zaspokojenie potrzeb dziecka mają najbliższe mu osoby: **mama, tata, rodzeństwo, dziadkowie**, a w dalszej kolejności koleżanki i koledzy.

Dla dziecka bardzo ważne są też akceptacja i uznanie ze strony nauczyciela. Pamiętajmy jednak, że nawet najlepszy nauczyciel nie zaspokoi potrzeb dziecka w takim stopniu, w jakim mogą uczynić to osoby najwięcej dla niego znaczące.

Nieprzygotowanie do lekcji lub brak odrobionego zadania pozbawiają dziecko **poczucia bezpieczeństwa**. Odczuwa duży **stres**, gdy nie potrafi wywiązać się z zadania lub sprawia mu to duże trudności. Odczuwa **strach** przed odpytywaniem lub sprawdzianem i unika takich sytuacji, wymyślając barwne historie mające usprawiedliwić nieprzygotowanie.

Tworzy się zamknięte koło – im więcej dziecko ma braków w nauce, tym bardziej oddala od siebie szansę odniesienia sukcesu.

Bardzo ważne jest, aby zarówno rodzice, jak i nauczyciele **interesowali się dzieckiem i jego problemami, zawsze służyli pomocą i radą, po to, aby ograniczyć doświadczone przez dziecko przykrości**.

Co jest przyczyną niepowodzeń szkolnych?

Przyczyny mogą mieć źródło:

- **w dziecku** (fizyczno-psychiczne)
- **w środowisku** (sytuacja rodzinna, warunki socjalne)
- **w szkole** (niewłaściwe metody nauczania, zawyżony poziom oczekiwań).